

Barne- og familiedepartementet
Akersgata 59, 0180 OsloVår ref.: Christine Spersrud Haug
Saksnr.: 21/3717
Sted: Oslo
Dato: 28.01.2022

Høringsvar Virke Inkasso – Endringer i gjeldsordningsloven og livsoppholdsforskriften

Det vises til høringsbrev 11. oktober 2021 om forslag til endringer i gjeldsordningsloven og livsoppholdsforskriften fra Barne- og familiedepartementet, (ref sak 21/3717). Hovedorganisasjonen Virke avgir med dette høringsvar i saken.

Om Hovedorganisasjonen Virke

Virke er den ledende hovedorganisasjonen for handels- og tjenestenæringene i Norge og representerer over 25 000 virksomheter med til sammen 300.000 ansatte. Bransjeforeningen Virke Inkasso organiserer rundt 95 prosent av norske inkassovirksomheter. Inkassobransjen har en viktig rolle i norsk økonomi ved å sikre effektiv og forsvarlig innkreving av ubetalt gjeld. Bedrifter og næringsliv er hyppige brukere av inkassotjenester for å kreve inn penger for varer og tjenester på kreditt, som ikke er betalt innen fristen. Virke Inkasso arbeider for at bransjen skal ha rammevilkår som gjør at de kan ivareta samfunnsoppdraget på en best mulig måte, og bidra til gode betalingsvaner og en sunn økonomi.

Oppsummering

Hvis man ikke har oversikt over gjelden sin, er første skritt i dag å ta kontakt med inkassoselskapene for å få oversikt over totalt samlet gjeld. Selskapene tilbyr blant annet rådgivning og kundeservice til personer med mye gjeld som ønsker å rydde opp, og bistår dem med å lage gode nedbetalingsplaner og ta hånd om gjelden sin. Ofte er inkassoselskapene den første formen for gjeldsrådgivning denne gruppen møter. Mange opplyser om at de blir positivt overrasket over den ryddige og gode dialogen med selskapene, når de først har tatt mot til seg for å ta tak i gjeldsproblemene sine. Det offentlige tilbyr også økonomisk rådgivning for gruppen med store gjeldsproblemer, blant annet gjennom telefontjenester og økonomisk rådgivning via NAV i kommunen. En gjeldsordning, derimot, kan man søke om hos namsmannen, men gjennom hele prosessen vil man ha tett dialog med kreditor, deriblant inkassoselskapene, for å finne gode løsninger på gjeldsproblematikken. Blir man ikke enige er det opp til domstolene å finne en løsning.

En gjeldsordning skal kun være aktuelt for personer med svært alvorlige gjeldsproblemer, og hvis man er helt ute av stand til å betale for seg. Dette er en situasjon som må være av permanent karakter, og hvor det ikke er mulig å betale ned gjelda i uoverskuelig fremtid. Et annet viktig prinsipp er at en gjeldsordning ikke må virke «støtende» eller urimelig for allmennheten og for samfunnet generelt. Det må ikke bli tolket av publikum som at en gjeldsordning er en enkel måte å bli kvitt gjeld på. Det vil i så fall få en rekke uheldige konsekvenser, og kan føre til at langt flere får problemer med gjeld, fordi de tror at en gjeldsordning vil løse dem ut av problemene. Personer som får innvilget ordningen må i tillegg ha forsøkt å ha blitt kvitt gjeldsproblemene på egenhånd over tid ved å ha gått i dialog med kreditorene sine.

Virke inkasso vil poengtere viktigheten av disse overordnede prinsippene i forbindelse med de nylig foreslåtte endringer i gjeldsordningsloven, fordi det på enkelte punkter blir foreslått oppmykninger i lovverket. Vi befinner oss i en tid hvor netthandelen er i kontinuerlig vekst og hvor det til stadighet dukker opp nye, digitale betalingsløsninger på kreditt. Antallet inkassosaker de siste ti årene har økt betraktelig, og vi antar noe av årsaken er at man i dag ved hjelp av noen enkle tastetrykk kan kjøpe varer og tjenester på kreditt til store beløp. Da er det viktig at forbrukeren respekterer systemet med kreditt og betalingsfrister, og at det ikke kan tolkes slik at man potensielt kan «betales ut» via en gjeldsordning. Hvis man tar

opp gjeld eller kjøper noe på kreditt, er man pliktet til å betale tilbake det man skylder. Kun i noen få unntakstilfeller kan man se bort ifra denne hovedregelen. En gjeldsordning bør derfor være en siste utvei for den det gjelder.

Departementet skriver at formålet med ny lov er å gjøre det enklere og mer effektivt for personer med alvorlig gjeldsproblemer å få gjeldsordning. Virke er på generelt grunnlag positivt innstilt til at det offentlige effektiviserer lovverket og forenkler saksbehandlingsreglene, hvis det i dette tilfellet innebærer at personer som uansett vil være kvalifisert for en gjeldsordning vil kunne få innvilget dette noe tidligere. Men vi er bekymret hvis dette innebærer en oppmykning av regelverket som bidrar til at langt flere vil kvalifisere til å få en gjeldsordning, før andre mulige tiltak og virkemidler er testet ut. I denne høringsprosessen er vi særlig opptatt av å poengtere at det kan virke uheldig å korte ned på perioden med nylig stiftet gjeld fra to år til ett år, at det i større grad åpnes for å få gjeldsordning mer enn én gang, og at foreslås å gå bort ifra kravet om at skyldner selv må forsøke å gjøre opp gjelden på egenhånd før man kan inngå en gjeldsordning (egenforsøk).

Hovedorganisasjonen Virke stiller seg til disposisjon for departementet ved ønske om dialog om høringssvaret eller utdyping av innspillene som gjelder forbedringer av regelverket.

Med vennlig hilsen

Christine Spersrud Haug,
Bransjeleder Virke Inkasso,
Hovedorganisasjonen Virke

Virke Inkassos innspill til høringen:

Nystiftet gjeld

Virke mener dagens praksis som sier at hoveddelen av gjelden ikke kan være stiftet tidligere enn for to år siden bør videreføres. Skyldneren bør få mulighet til å vise at vedkommende har sluttet å ta opp gjeld man ikke kan betale tilbake, og at man heller bruker tiden på å forsøke å betale tilbake noe av gjelden man har opparbeidet seg. Et avslag på søknad om gjeldsordning med årsak at gjelden er for ny, kan være det som får skyldner til å endre økonomien sin. Å gi lettelser i tidsperioden for nylig stiftet gjeld, og at gjeldens alder skal tillegges mindre vekt kan føre til at flere personer med relativt nystiftet gjeld kvalifiserer til ordningen.

Konkrete merknader til forslagene:

Forslag 1 åpner for utydelige, skjønnsmessige vurderinger, ulik praksis, er lite egnet for digitalisering og vil kreve mye manuelt arbeid. Det kan også føre med seg at mange saker bringes inn for retten for avklaring. At gjeldens alder skal tillegges mindre vekt er bekymringsfullt hvis dette i større grad betyr at det blir mulig å søke gjeldsordning kort tid etter at man har stiftet ny gjeld.

Forslag 2 gir tydelige retningslinjer for hvordan å forholde seg til lovverket, men forslaget om at halvparten av gjelden ikke må være stiftet det siste året før søknad om gjeldsforhandling (fra tidligere 2 år) er heller ikke ønskelig. Å åpne for at en større andel av gjelden kan være stiftet nylig, vil etter vår mening gi flere muligheten til å oppnå en gjeldsordning. Vi mener at perioden fra gjeldsopptaket slutter til man kan oppnå en gjeldsordning skal være en periode hvor man kan få tilpasset forbruket og økonomien sin realitetene. Vi vil ellers foreslå at man opprettholder dagens praksis om to år, men at det kan gjøres unntak for skyldnere som har vært utsatt for svindel eller lignende saker.

Forslag 3 er det beste forslaget. En endring av loven som har større søkelys på mengden nystiftet gjeld, vil være en god løsning.

Gjeldsordning mer enn én gang

Det bør ikke legges opp til en oppmykning av regelverket rundt mulighetene til å få gjeldsordning flere ganger. Vi mener hovedregelen om at man kun kan få ordningen én gang skal bestå, for å unngå mulig misbruk av ordningen og for at den skal ha en generell allmennpreventiv effekt. Adgangen til å oppnå gjeldsordning mer enn én gang bør fortsatt være en unntaksbestemmelse der de særegne forholdene i saken blir vurdert. En unntaksregel må være så snever at den motiverer skyldnere til å overholde avtaler og forhindre nye gjeldsproblemer. Mange strekker seg langt for å oppfylle sine forpliktelser uten å søke gjeldsordning. Hvis en unntaksbestemmelse utvides for mye, vil dette ha betydning for den alminnelig betalingsmoral.

Vi mener departementets alternativ 1 er det beste alternativet. Hva som ligger i begrepet «særlige forhold» og hvor langt oppmykningen skal strekke seg bør spesifiseres ytterligere, for å oppnå en mer helhetlig praksis for alle parter. Vi er positive til at hovedregelen om gjeldsordning én gang skal bestå, og at det er unntaksregelen som eventuelt skal oppmykes. Dersom «særlige forhold» er knyttet til hendelser utenfor skyldnerens kontroll, f.eks pandemi, er vi positive til dette. Vi mener en utvidelse av unntaksregelen ikke bør gjelde i tilfeller der skyldner kan klandres for gjeldsproblemene.

Egetforsøk

Virke mener det er uheldig at det foreslås å gå bort ifra kravet om at skyldner selv må forsøke å gjøre opp gjelden på egenhånd før man kan inngå en gjeldsordning (såkalt egetforsøk). Departementet skriver at dette bør gjøres om til en «snever unntaksregel» i tilfeller hvor det overhodet ikke har vært kontakt mellom kreditor og skyldner. Det argumenteres med at egetforsøket belaster den økonomisk rådgivningstjenesten på NAV uforholdsmessig mye sett i forhold til resultatene som oppnås.

Inkassoselskapene oppgir derimot at de ofte får gode avtaler utenom offentlig gjeldsordning og namsmannsapparatet. Vi har forståelse for ønsket om å spare det offentlige for ressurser ved at flere skyldnere kan få bistand fra namsmannen på et tidligere tidspunkt, men mener det vil være av stor verdi for mange skyldnere selv å forsøke å komme frem til en utenrettslig løsning med kreditorene. Egetforsøk er verdifulle i seg selv og gir god bevisstgjøring og forståelse for egen økonomi og gjeld. Skyldnere som har vært aktive i perioden før de fikk gjeldsordning har en mye bedre forståelse for avtalen og hvordan den bør etterleves, enn de som ikke har vært igjennom en slik prosess.

Vi er enige med departementet i at det kan være ressursbesparende at skyldnere med svakere forutsetning enn andre slipper å gjennomføre egetforsøk via NAV. I andre typer saker som fremstår som mer oversiktlige, kan det derimot være ønskelig både for skyldner og kreditor å forhandle om en utenrettslig avtale. Vi ønsker derfor ikke at egetforsøket i sin helhet skal utgå, og som et minimum ønsker vi at departementets forslag om ny § 1-3 annet ledd om egetforsøk for «enkle og oversiktlige saker» innføres.

Virke Inkasso jobber for øyeblikket med et bransjesamarbeid for å opprette en ny inkassoportal / inkassoregister, der målet er at skyldner skal få mulighet til å få totaloversikt over all inkassogjeld samlet på ett sted via portalen (gjeldsregisteret har ikke oversikt over inkassogjeld pr i dag). Hvis vi lykkes i dette arbeidet kan det på sikt medføre at det å gjennomføre et egetforsøk vil være langt enklere og mer oversiktlig enn det er i dag, hvor skyldneren må ta kontakt med alle inkassoselskapene separat for å få oversikt. En slikt arbeidsverktøy ville vært tidsbesparende og ressursbesparende, også for NAV.

Solidargjeld og sameie i bolig

Vi mener det ikke er ønskelig med en endring av dagens praksis av behandling av lån og pant i bolig, slik departementet foreslår. En revidering av loven bør ikke føre til at skyldner kan nedbetale andelen av boliglån som ikke skal rentebetjenes, med dividendemidler. Dagens praksis som legger opp til at denne andelen må rente- eller lånebetjenes av samskyldner fungerer godt, og er i tråd med formålsbestemmelsen for loven. Det er ønskelig i § 4-8 a endres i tråd med dette. Videre må pantet ikke nedsettes for skyldner utover eiendommens verdi + 10 % ved gjennomført gjeldsordning. Samskyldneransvaret må få betydning for den andelen av gjelden som skal bestå ved gjennomført gjeldsordning.

Gjeldsordningens lengde

Virke stiller seg bak vurderingen om å beholde gjeldsordningsperioden på fem år som hovedregel i forslag 1. I forslag 1 står det videre at det skal bli lettere å fastsette en kortere periode enn normalperioden på fem år, av sosiale hensyn. Vi mener det i enkelte tilfeller kan aksepteres en kortere periode, og unntak praktiseres også i dag. Men det forutsettes at det foreligger særskilte grunner for å fastsette en kortere periode, f.eks ved alvorlig sykdom eller høy alder. Det bør foreligge spesielle sosiale forhold for at hovedregelen skal fravikes, og det bør gis veiledning i forarbeidene for når en kortere periode bør fastsettes.

Lang saksbehandlingstid hos namsmannen nevnes som et punkt som muligens bør tas inn i vurderingen av gjeldsordningens lengde. Vi finner det uheldig at man i loven legger opp til særbehandling i saker hvor det er lang saksbehandlingstid.

Oppgjør ved innbetaling av engangsbeløp

I dette kapittelet har vi valgt å ikke knytte våre kommentarer til ett eller flere av alternativene. Virke mener det er mest ønskelig at partene skal ha mulighet til å forhandle om en løsning med engangsoppgjør. Dette må imidlertid komme i stand som en frivillig løsning. Hvis det ikke oppstår full enighet om engangsutbetaling mellom partene, må skyldner fortsette forhandlingene om en gjeldsordning med periode.

Enklere og mer effektiv behandling av endringssaker

Virke er positive til å forenkle prosessen med endringer av løpende gjeldsordninger. Vi ønsker en mer helhetlig og forutsigbar håndtering av denne type saker, slik at det ikke praktiseres ulikt hos namsmann og domstolene.

Konkrete merknader til forslagene:

Punkt 1: Vi stiller oss positive til dette.

Punkt 2: Dersom skyldner skal plikte å informere namsmannen om bedring i økonomien, bør namsmannen ha plikt til å sende denne informasjonen videre til kreditor. Dersom namsmannen mener det ikke er grunn for endring av avtalen, bør kreditor som part i avtalen ha kjennskap til innholdet i saken og hva som ligger til grunn for denne vurderingen.

Punkt 4: Vi er uenige i forslaget om at namsmannen skal kunne gi skyldnere «pusterom» inntil tre ganger i to måneder, og mener dette bør reduseres til fire måneder over en gjeldsordningsperiode. Dette vil hjelpe saksbehandlingstiden for namsmannen, uten at det går urimelig utover kreditorene.